

Етичні засади діяльності медіа у світі та в Україні

Важливість професійних правил для журналіста полягає саме в захисті самостійності кожного окремого журналіста в його взаємовідносинах із суспільством і керівництвом конкретного засобу масової інформації. Наявність таких норм дозволяє журналістові посилатися на чіткі правила тоді, коли на нього “тиснуть”.

Професійні правила журналіста, наприклад, у Швеції значно відрізняються від подібних українських правил. Значно більше, ніж правила публіцистики. Одне з основних професійних правил журналіста таке:

Не приймай завдань, запрошень, подарунків, пропозицій поїхати кудись безкоштовно. У протилежному разі ти можеш втратити незалежність, самостійність і свободу суджень.

Де проходить межа між гостинністю та приязністю господаря і підкупом? Надто в Україні, де ЗМІ не мають грошей на різні поїздки, квитки на концерти тощо. На це запитання поки що немає відповіді. Воно обговорюється і в Швеції. Але зараз можна сміливо стверджувати, що етичні принципи демократії дуже часто засуджують те, що у нас надзвичайно поширено.

Приклад:

Одне авіаційне підприємство в Швеції почало використовувати на кількох місцевих лініях Боїнги. Журналістів запросили полетіти за рахунок фірми в США, відвідати підприємство, де виготовляють ці Боїнги, а потім повернутися додому на одному з нових літаків. Деякі журналісти прийняли цю пропозицію.

Згодом Комісія з професійної етики засудила їхній спосіб підготовки матеріалів. Один журналіст повідомив, що виконував волю начальника і що така практика є нормальною для його програми. На це Комісія дала таку відповідь: правила конкретної програми чи видання не можуть заважати журналістові дотримуватися правил професійної етики.

Згадаємо тепер сьогоднішня в Україні. Подорож за рахунок компанії “Стіморол” у Данію, за рахунок “МакДоналдс” – у Москву і т. ін. Ці пропозиції прийняли всі великі телекомпанії. Чи може український глядач розраховувати на правдивість подачі матеріалу? Більш за все вражає те, що західні компанії запрошують

українських журналістів, знаючи, що професійна етика журналістів не дозволяє прийняти пропозицію.

Таке правило, як:

Не приймай у службовому порядку завдань від осіб, які не є твоїми співробітниками трактується в Швеції не так буквально, як в Україні. Згідно з цим правилом навіть запрошення на ленч журналіста вважається спробою порушити звичай неупереджено висвітлювати інформацію.

Приклад:

Молодий шведський спортивний редактор щочетверга почав відвідувати дорогий ресторан. Як з'ясувалося, там футбольна секція одного спортивного товариства хотіла інформувати його про недільні матчі. Про неупередженість у даному разі не могло бути й мови.

У нашій країні такі випадки є більш ніж нормальними і досить поширеними. Звідси лобіювання тих чи тих політичних інтересів на українському телебаченні.

І ще одне. У професійних правилах журналіста є пункт, який говорить, що матеріал інтерв'ю є власністю журналіста. Він не повинен показувати рукопис до видачі в ефір. Навіть якщо про це просить повноважна особа. Вони мають знати умови гри в сфері журналістської етики. Так має бути в демократичному суспільстві.

В Україні – все навпаки. У ст. 42 Закону України “Про телебачення та радіомовлення” йдеться про недопущеність перекручування інформації. Основна думка статті в тому, що особа, в якої беруть інтерв'ю, або яка надала інформацію телекомпанії, має право вимагати у письмовій формі перегляду матеріалу перед трансляцією. У разі незгоди – вилучення матеріалу з передачі. Суперечки розглядаються в суді.

Фактично, будь-який коментар журналіста може бути трактований як перекручення інформації. Чи тоді варто говорити про свободу преси?!

Як бачимо, в демократичному суспільстві професійні правила журналістів не тільки захищають самостійність кожного окремого журналіста, а й регулюють його взаємовідносини з суспільством і керівництвом ЗМІ. Це принципова різниця етичних засад діяльності медіа в Україні та у світі.